

»opartisk recension». Vi hafva sagt det: skamlöshet i tryck är här i landet intet ovanligt. Men detta begärliga kolporterande af ett fremmande, för en af landets få utmärkta författare och ett för hvarje Finne kärt arbete så ilsket nedsättande, kritiskt fabrikat intager bland företeelser af det slaget ett urmärkt rum. Redaktionen har dermed visat sig tillhöra det stora antal, som icke begriper, att den, som nedsmutsar, hvad hans land och folk eger utmärkt, den samlar vanära öfver detta folk.

Professor Cygnæus kan vid alla dessa utfall vara lugn. Vi tro för visst, att en tid för detta land skall komma, af hvilken den ringa litterära utmärkelse här nu finnes skall ställas i skuggan. Men spårlöst skall den generation, som ett fjerndels sekel igenom här fört pennan, icke försvinna. Och Cygnæus har bland den sin säkra, utmärkta plats.

J. V. S.

⟨n:o 5⟩

Rättelser till föregående nummer.

Sid. 191 anföres, att d. s. k. recensionen öfver *Duncker och hans omgifning* i Åbo Underrättelser »skall ursprungligen stått att läsa i Stockholms Veckotidning» och att diatribens författare »skall vara en annan f. d. student från universitetet i Helsingfors.» Genom bref från Sverige underrättas vi, att dessa uppgifter äro origtiga. Vi anförde, hvad vi ryktesvis hört, och derföre i form af en sägen. Herr von Qvanten har i H:fors Tidningar upplyst, att kritiken tillhör endast Upsala Posten och att C. G. Malmström (icke att förväxlas med skalden B. E. Malmström) är dess författare. Vårt bref upplyser, att Å. U. icke aftryckt den i dess helhet. Återstår att erfara, om fortsättning följer. Vi bespara vårt omdöme om den såsom genuint Svensk produkt, tills vi lärt känna den i dess helhet.

18 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 5, maj 1859

SUOMI, TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN. 1858.

Med undantag af en artikel är denna årgång hel och hållen Finsk äfven till språket. Den innehåller:

Kasvikon oppisanoja af Lönnrot, såsom titeln anger en till vetenskapsens och skolundervisningens tjenst utarbetad botanisk terminologi. Vid det omfång, hvartill terminologierna i alla grenar af naturalhistorien vuxit, utgör äfven den botaniska ett helt arbete både för författare och läsare, och det för den förre icke af det lättaste slag, isynnerhet då uppgiften är att på ett nytt språk uttrycka och definiera de många termerna. Ensamt registret till här i fråga varande terminologi på Latin, Svenska och Finska upptager i fint trespaldadt tryck öfver halfannat ark. Det förstås att för en stor del termer, isynnerhet epiteter, måste bildas nya ord eller redan förhandenvarande begagnas i ny, från den ursprungliga härledd betydelse. Konsten är härvid den, att så använda förhandenvarande eller bilda nya ord, att den med språket öfverhufvud förtrogna kan utan vidare förklaring fatta betydelsen. Så vidt vi finna, är denna Finska terminologi jemförelsevis lätt förstådd. Också visar sig ur den, huru i Finskan vida lättare än i de germaniska

språken nya ord kunna bildas såväl genom härledning som sammansättning. Lönnrot saknar aldrig en term, der Svenskan nödgas hjälpa sig med omskrifningar.

Andra artikeln är en öfversättning af företalet till 1734 års lag. Öfversättningen är visst ledig, men ställen förekomma, som bevisa, att den anonyma öfversättaren icke är någon strängt vetenskaplig jurist. T. ex. Det heter: »Lagens billighet och ålder lämna landet oemotsäjeligt bevis om thes inbyggares förmoner för andra uti heder, rätter och uråldrig besittning.» Detta öfversattes: »Lain kohtuus ja vanhuus ovat selvä todistus maakunnalle sen asukasten eduista kunniassa, oikeuksissa ja ikivanhoissa nautinnoissa muita suhteen.» Hvarochen måste taga de sist anförda orden i bemärkelsen af: »heder, rättigheter och uråldriga fördelar» (njutningar). Men detta ger en helt och hållet oriktig mening. »Rätter och uråldrig besittning» vill väl säga: i Rätt grundad, uråldrig besittning.¹ »Rätter» är nemligen adjektivum. »Heder» d. v. s. personlig frihet; »Rätter besittning» d. v. s. fri, laglig eganderätt. Äfven den gamla Finska lagöfversättningen är i vår tanke felaktig. Det heter i den: »eduista muitten suhteen kunniassa, oikeuxisa ja peräti vanhasa nautinnosa.» Det borde heta: oikeassa ja peräti etc. Konstruktionen »eduista muitten suhteen» och »nautinnosa» i singular form ger dock denna öfversättning afgjordt företräde framför det nya förslaget. Rättast hade i vår tanke varit att öfversätta: *Lain kohtuus ja vanhuus ovat selvä todistus maakunnalle sen eduista, muitten kansain suhteen, kunniassa, oikeassa ja ikivanhassa omaisuuden nautinnossa.* Vi hafva gjort anmärkningen till en erinran för Finska öfversättare, att till en god öfversättning fordras icke blott språkkunskap, utan äfven beläsenhet och insigt i det ämne, som behandlas.

På Svenska språket framtråda i årgången endast några af Hr Bomansson meddelade handlingar från senare hälften af 17:de seklet, angående förnämligast monumenter och andra fornlemningar i Finland, om hvilka vid den tiden presterskapet på regeringens föranledande afgaf berättelser. Handlingarne sakna icke sitt intresse för hvarje läsare.

Synnerligen rik är denna årgång på artiklar af allmän litterär art, mer än vanligt inbjudande för en större läsarekrets. Vi räkna till denna afdelning: *Kertoma Utsjoen pitäjästä* af A. Andelin, *Virgiliuksen Aineias* I:en Runomus, öfversättning af M. Costiander, omarbetad af stud. Krohn, och fyra psalmer ur Runeberg'ska psalmboken, öfversatta till Finska af A. Oksanen, samt sistnämnda kända pseudonyms, A. Ahlqvist's *Viides* och *Kuudes Matkakertomus*. Berättelsen från Utsjoki är icke en sockenbeskrifning i vanlig form, utan hellre en skildring af land och folk, i hvilken väl enligt sakens natur måste förekomma åtskilligt förut bekant, men som äfven innehåller mycket nytt rörande Lapparnes öfvertygelser och seder. Skildringen är lätt och ledig. Det senare kan väl icke obetingadt sägas om öfversättningen ur Eneiden. Den är dock ett vackert försök och låter som sådant läsa sig. Man bör då derpå icke strängt lämpa de anspråk, som eljest i vår tid göras på poetiska öfversättningar, isynnerhet från antiken. Ställen förekomma likväl, som torde lemna föga öfrigt att önska: t. ex. den bekanta liknelsen vv. 434—440.

¹ Man kan väl anmärka, att i texten saknas »rätter». Men vi tro, att utlemnandet häraf hvarken är ovanligt eller oriktigt, med afseende på det genast åter följande »och» uråldrig besittning. *Rätter* skulle vi tro förekommer väl i bibeln i betydelsen af lagar, föreskrifter: »hålla mina rätter», men ingenstädes i betydelsen af rättigheter.

»Niin mehiläisetkin kevähelteellä ovat työssään.
Kukkaisnurmillä vireät; sikiöitähän kun he
Vievät lentelemään, tahi kun hunajaa hajullista
Mättelevät pesihin, mehulla makealla ne täyttäin.
Milloin tuovien kuormat ottavat vastahan, milloin
Laiskoja pistelemäll' ajavat pakohon pesästänsä.
Työ kiehuu, mesi nummen haiskahtaa kukosteelta.»

Hr Ahlqvist's ganska lyckade psalmöfversättningar utgöra välkomna bidrag till en framtida ny Finsk psalmbok. På reseberättelserna äro vi så mycket mera skyldiga att fästa läsarens uppmärksamhet, som genom ett misstag den femte i ordningen blifvit förbigången i våra i detta blad tidigare meddelade utdrag. 10

Årgången slutar med *Suomalaisen kirjallisuuden seuran keskusteleminen* 1.IX 1858–16.III 1859.

Vi förnya en flera gånger förut gjord erinran, att hvar och en, som förstår att uppskatta Finska Litteratursällskapets för fosterlandet så viktiga och framgångsrika bemödanden, har bästa tillfälle att helst med en ringa skärf visa sitt deltagande för desamma genom att tillegna sig Sällskapets här ifrågavarande tidskrift. Denna skärf är långt ifrån en skänk, ty den litteratur, t. ex. innevarande årgång erbjuder, har vida mera värde än en stor del af, hvad som eljest plägar utgöra mängdens lektyr. Årgångens 25 tryckta ark säljas till det utomordentligt låga priset 80 kopek silfver. 20

OM STRAFFETS GRUND OCH VÄSENDE AF K. F. LAGUS. H:FORS 1859.

Denna skrift har utkommit samtidigt med tvenne akademiska afhandlingar i straffrätten, nemligen *Om dödsstraffet* af samma författare och *Om principen för fängelsestraffets ordnande* af K. Ehrström. Äfven de båda senare äro i bokhandeln tillgängliga. Återstår att erfaras, om denna och den öfriga juridiska litteratur, som i landet börjat uppenbara sig, finner läsare. 30

Skriften innehåller i korrt öfversigt en framställning af straffrättsteorierna ända från Beccaria jemte en lika korrt kritik öfver desamma, stödd på den historiska utvecklingen. Hegel's, enligt så otaligt upprepade försäkringar långt för detta antiqverade, lära utgör härvid författarens likasom de flesta nyare, i den Germaniska bildningen rotade straffrättslärares egentliga hållpunkt – medan åter andras hufvudsakliga värf varit att, allt hittills ännu förgäfves, tumma på denna stötsten för alla subjektiva infall. 40

Ämnet är af stort intresse. Omständigheter göra det dock för oss olämpligt att för närvarande närmare ingå på bedömandet af ifrågavarande skrifter, men torde vi framdeles finna anledning att till dem återkomma.

KEJS. FINSKA HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPETS HANDLINGAR TOM. IV. H. 3. ÅBO 1858. 50

Häftet innehåller: »Redogörelse till allmänheten» för åren 1854–1857; »Geognostiska undersökningar inom Loppis och Janakkala socknar» af A. F. Thoreld; »Utländskt bedömande om det Finska linet»; »Berättelser» af Hushållningssällskapets särskilda kommissioner »för

anskaffande af läroställen för unga landtbrukare», »för trädplante-
ring», »för fröhandel», »för ritningar och projekt till landtmannabyg-
nader», slutligen en insänd artikel »Om kyttlandsbruket i Österbotten».

Häftets innehåll bevisar obestriddigen, att en lifligare verksamhet
inom Hushållningssällskapet vaknat. Isynnerhet synes anskaffandet af
läroställen för unga landtbrukare lofva god framgång. Publiciteten
synes dock Sällskapet bland sina verkningssätt fortfarande underskat-
ta. Detta bevisas redan deraf, att i häftet lemnas redogörelse för *tre* år
10 på engång och äfven den innehåller utdrag ur räkenskaperna endast för
1855 och 1856 icke för 1857, medan det enligt titelbladet 1858 tryckta
häftet sprides först 1859. Också kan i kommissionsberättelserna anmär-
kas någon knapphändighet. Kommissionen för läroställens anskaffande
t. ex. anför väl, att ett »oväntadt större» antal jordbrukare anmält sig
att mottaga elever, och äfven flera unga män, hugade att begagna
anbudet, »låt it höra af sig», men uppgifver hvarken dessa jordbrukares
namn eller antalet af verkligen mottagna elever – med undantag endast
för skolan på Westankärr. Kommissionen, som icke ens »ansett sig böra
med någon uppmärksamhet följa dessa unga jordbrukare», har också
20 endast en förmodan angående dem att meddela, nemligen att de, »så
vidt kommissionen har sig bekant, blefvo här och hvar i landet mottag-
na». Det synes dock, som skulle det böra vara kommissionens egentli-
gaste uppgift att egna sin uppmärksamhet åt företagets fortgång och
att om den underrätta Sällskapets ledamöter och allmänheten, att
nämna de jordbrukare, som mottagit elever, uppgifva dessas antal och
af deras patroner begära upplysningar om, huru länge eleverna kvar-
dröjt, hvilken undervisning de erhållit och huru de begagnat densam-
ma. Ännu skulle det säkert befordra företaget, om de elever, som
sådant önska, finge efter slutad lärotid undergå examen på Mustiala
och derifrån förses med betyg. En sådan uppmärksamhet skulle icke
30 blott lända lärjungarne till uppmuntran, utan äfven sätta kommissionen
i tillfälle att bedöma, till hvilka jordbrukare den företrädesvis bör
rekommendera de unga män, som anmäla sig. Ty om t. ex. sådane endast
komma att göra vanlig drengtjenst vid ett landtbruk, allmogens likt,
lärer snart ingen undervisning begärande ung man vilja lyssna till
Hushållningssällskapets uppmaningar. I öfrigt bör ihågkommas, att
kommissionerna alla äro unga och derföre icke kunna hafva mycket att
anföra om sin verksamhet. Eget är, att medan en kommissions berättelse
daterar sig från Februari 1857, en annan skrifver Augusti samma år, en
tredje och fjerde Januari och Februari 1858.

40 Med undtag af den s. k. »Enskilta fonden», d. v. s. Sällskapets egen
fond, som föga repat sig ur sitt lägervall, synas de öfriga förkofra sig.
De på årliga statsanslag grundade komma härvid naturligtvis icke i
fråga. Förunderligt synes det en i affärerna icke närmare invigd
betraktare, att Sällskapet kan låna ur de donerade fonderna mot låg
ränta, för att sjelft utlåna samma pengar mot högre ränta. Likaså kan
det sättas i fråga, huruvida fonder, sådane som t. ex. den Ahlman'ska
och Bilmark'ska verligen böra betala så stor hyra för sina räkenskaps-
böcker och kassakista, som den finnes påförd: Ahlmanska ena året 200,
den andra 150 rubel silfver. Det anses kanske småaktigt, att göra
50 anmärkning härom. Men det är i sjelfva verket en sak af stor vikt, att
donationer användas till det för dem bestämda ändamål. Enskilda
fondens inkomster äro visst så ringa, resp. 491 och 661 rubel ledamots-
afgifter för de båda åren, att med dem ensama intet kan uträttas – utan
hyran för Sällskapets hus måste betäcka den brist, som eljest skulle
uppstå för reparationer, ved och ljus, inköp af böcker, tryckningskost-

nader m. m. Men det synes lämpligare, att hvälfva någon del af hushyrnan på statsfonderna. I stället uppslukas större delen af dessa, såsom linnelöjds- och potatis-fonden, af Mustiala institut, hvilket i direkta statsanslag, såvidt de i Sällskapet räknenskaper äro synliga, och i nyssnämnda bidrag haft ett årligt tillskott af resp. 8 800 och 7 900 rubel. Vi yrka icke att nämnda medel numera borde användas för linnelöjdens och potatiskulturens främjande; och det måste väl anses att äfven deras närvarande användning kommer landtbruket till godo. Likväl skulle Sällskapet mer än väl behöfva dessa medel, för att direkt kunna uppmuntra förbättringar i jordbruk och boskapsskötsel bland allmogen. Detta kunde delvis ske genom Landtbrukssällskapernas förmedling, på det att flera landsorter måtte blifva delaktiga deraf.

Herr Thoreld's i häftet intagna uppsats är ganska korrt. Egentliga resultatet af undersökningarna har Förf. nedlagt i en till Sällskapet inlemnad karta jemte dagböcker. Likväl innehåller uppsatsen äfven geologisk teori, som visar, att Förf. till förklaring öfver våra bergs och sandåsars formation hyllar den Agassiz'ska gletscherläran, sedan numera den ännu för tjugu år tillbaka förherrskande rullstensfloden blifvit en saga. Man vet visst lika litet om gletscherperioden som om rullstensfloden; men hvar mening skall billigtvis hafva sin tid.

Häftets förnämsta uppsats är den om Kyttlandsbruket i Österbotten. Det är bedröfligt, att här läsa bekräftelsen på det länge kända förhållande, att kyttandet allmännast bedrifves sålunda, att jorden härjas och för sekler göres till en ödemark. Det verkar förderfligare än svedjandet, emedan det förstör en till jordbruk tjenligare jord. Lärorika äro Förf:s uppgifter om kärrodlingen och dess företräden framför det gängse kyttlandsbruket. Det vore säkert af största gagn, att denna uppsats i något litet förändrad form skulle spridas bland allmogen, den Finska och den Svenska. Man är i fråga om allmogens undervisande vanligen oändligen litet praktisk. Abstrakt lära verkar på den föga. Men om man kan visa den, resp. i berättelse anföra, huru Matts M:son Kumpula i Windala kapell blifvit fattig genom kyttande, men Anders A:son i Peräseinäjoki kommit till välstånd genom kärrodling, så är det säkert, att mången skall följa A. A:s sons exempel och än flera undfly M. M:s sons. När man dertill, som ifrågavarande författare, kan för ett antal år uppgifva omkostand och skörd, allt specificerad, ser läsaren än mera verkligheten framför sig. Vi kunna icke nog rekommendera den utmärkta artikeln åt läsarens uppmärksamhet både såsom i sig lärorik och såsom ett mönster af praktiskt framställning.

BERÄTTELSE OM FINLANDS SKOGAR AF E. v. BERG. H:FORS 1859.

Denna till Senaten aflåtna berättelse af den till uppgörande af förslag för forstförvaltningen till landet inkallade Direktorn för institutet i Tharand m. m. förtjenar i flera afseenden blifva allmänne känd. Hvad som fördelaktigt utmärker densamma är enkelheten i de föreslagna åtgärderna. Åtskilligt förekommer väl, som påminner om handboken; men det mesta rör enkelt sak och det för ändamålet nödvändiga.

En tvåårig kurs vid läroanstalten efter föregående skolstudier, och denna kurs företrädesvis praktisk; till en början endast skogens skyddande, och dess afverkning i trakter, allteftersom denna kan ske med fördel; dess återväxt hufvudsakligen beroende af sjelfsåning från kvarlemnade förträdd och tillgränsande tracters skog, – det synes allt

vara väl lämpadt till landets förhållanden. En synnerlig förtjenst har Herr v. Berg inlagt genom att förorda fullkomlig frihet i trädvaruhandeln, främst frihet att anlägga sågar och på dem tillverka efter råd och lägenhet. Ja han yttrar äfven den önskan, att kolförtärande inrättningar skogarne till fromma måtte uppmuntras. Man skulle tro det vara lätt insedt, att ingen hushållning med skogen kan uppstå, så länge priset på densamma genom konsumtionens hindrande nedtryckes. Men att denna insigt saknas, derom vittna nogsamst bestående förhållanden. Det är så mycket mera glädjande, att Herr v. Berg genom vigten af sin auktoritet sökt främja mera konsekventa åsichter.

10 Angående statens rättighet att på något vis reglera den privata skogshushållningen kunna olika åsichter hysas. Obetingadt torde en sådan rättighet icke kunna förnekas. Hr v. Berg, som yrkar den, bevisar dock äfven i detta hänseende sin klara blick, då han anser hvarken dyrhet eller farhåga för skogsbrist böra föranleda någon inskränkning i den fria eganderätten till skogen. Också håller han före, att skogarnes i landet tillstånd icke bör ingifva fruktan för några menliga verkningar på klimatet, i hvilket afseende de äfven enligt hans åsigt, så med sjöar uppfyllt och föga kuperadt landet är, här hafva en underordnad
20 betydelse. Vi tillägga: det torde väl med skäl kunna påstås, att landets klimat ännu lider hellre af för mycket än för litet skog – nemligen af gran- och löfskogen i de sankta dälderna.

Hvad Hr v. B. anför om svedjande och tjärbränning är gammalt nytt. Den senare näringsens lönlöshet är redan för ett halft sekel tillbaka bevisad i F. Hushållningssällskapets handlingar. Också om svedjandet är det längesedan erkändt, att det utgör en nödvändig öfvergång i landets odling, och att det skall försvinna först, när det icke mera lönar sig, d. ä. när den dertill använda mark är utsugen. Att bruket af gärdesgårdar skulle vara skogfördervande, är svårt att inse, så länge de
30 öfverflödiga halvuxna träden icke hafva något annat värde.

Att Berättelsen är tryckt både på Tyska och Svenska kunde man anse hafva godt skäl för sig i den Svenska öfversättningens bristfällighet. Så öfversattes: »wobei jedoch alles berücksichtigt ist, was nothwendig erscheint um den Zweck der Anstalt möglichst vollständig zu erreichen» med: »likväl under sådana iakttagelser, som för ernåendet» o. s. v. »funnits oundvikliga»; – och när Förf. säger, att forstelevna bör fordras: »dass sie z. B. nicht allein den Gebrauch der Säge kennen, sondern dass sie dieselbe auch führen können» – öfversattes detta: »icke allenast känna sågens bruk, utan äfven sättet för densamma
40 begagnande.» Det ser ut, som skulle öfversättaren ansett det alltför ovetenskapligt, att vederbörande vetenskapsmän i skogen lära sig såga – och derföre stannat vid ett idem per idem.

Hr v. Berg har till sitt tidigare ohemula anfall mot detta blads redaktion lagt en något höfligare fortsättning i F. A. Tidning. Vi akta icke nödigt besvara den. Endast i frågan, huruvida Hr v. Bergs artikel var bestämd eller icke, böra vi förklara, att det är oss likgiltigt, huru dermed förhåller sig, men att vi gerna tro Hr v. B. på hans ord. Vi kunde icke ana, att han så troget följer med den periodiska pressen i Finland; hvarföre vi förmodade, att den person, som för några
50 oskyldiga ord först föll öfver oss med nedsättande invektiver, sjelf forsttjensteman, föranledt sin utländska yrkesbroder att om möjligt lägga lök på laxen.

UNDERDÅNIG BERÄTTELSE OM RESULTATET AF ANSTÅLDA UNDER-SÖKNINGAR BETRÄFFANDE FISKENS AFTAGANDE OCH MEDLEN ATT FÖREKOMMA DETSAMMA, JEMTE FÖRSLAG TILL FISKODLING AF H. J. HOLMBERG.

Flera af de omständigheter, som i denna berättelse beröras, hafva af Hr H. blifvit särskildt afhandlade i en artikelserie i F. A. Tidning. Berättelsen är lärorik med afseende på orsakerna till fiskens aftagande i landets sjöar och floder. Det framgår nemligen ur författarens framställning, att orsaken är mindre fiskyngelns, än den afsatta rommens förstörande. Detta synas ske förnämligast genom notdragning under och närmast efter lektiden, hvarigenom rommen lösryckes från sina fästen vid stränderna. Mångenstädes verkar äfven sjelfva lekfiskens fångande; isynnerhet i floderna lära denna orsak vara öfvervägande.

Obestridligt är, att fiskens aftagande är en stor förlust för landet. Det är allmogen och arbetaren, som derigenom förlorar tillgången till en billig och närande föda, så mycket behöfligare i ett land, der arbetaren eljest öfverhufvud lefver vid den uslaste kost. Det är förvånande att höra, hvilken t. ex. vid jernvägsarbetet skilnaden är mellan korrektionistens arbete och den fria arbetarens. Äfven vid simpel sandsläpning förtjenar den förre dubbelt och mer än dubbelt så mycket som den senare, endast derföre att han har bättre föda och i följd deraf mera styrka och ihärdighet. Man kan, ledd af en sådan erfarenhet, lätt beräkna, hvad landets odling förlorar genom bristande arbetsduglighet hos det stora flertalet af arbetare; och jordegare kunna deraf taga sig anledning beräkna, hvad deras halfsvältande spanmålstorparens arbete kan vara värdt.

Svårt nog kan det blifva, att hindra förstöringen af fiskafveln. Enda säkra medlet är utan tvifvel allmogens upplysande. Då det lära vara afgjort, att fisken fortfarande uppehåller sig på de ställen, på hvilka den uppvuxit, och att samma fisk alltid söker samma lekställen, borde det icke blifva svårt att öfvertyga den enskilda om nyttan af att skona fisken under lektiden. Men det måste naturligtvis vara fördelaktigare, att ett större antal närboende ingå i härtill syftande föreningar. Och att åstadkomma sådane blir svårt. Väsentligt är, att fiskvattnet öfverallt delas. Öfverhetliga förbud mot fiske på olaga tid måste i de flesta fall blifva gagnlösa. Men är en öfverenskommelse ingången och stränga viten för dess brytande utfästade, kan man vara säkrare, att ett förbud verkligen kommer att efterlefas. Fisken i floderna på bestämda ställen kunna dock äfven i följd af lagbud lätt skyddas; och lagbudet är i sådane fall på sin plats, då det gäller begagnandet af det allmännas, statens eller en hel landsorts egendom.

Åtskilliga mindre Finska skrifter hafva under senaste månader lemnat pressen. Vi nämna bland dem:

LUVUNLASKUN OPPI-KIRJA, JONKA ON KOKOONPANNUT K. K. WIVOLIN. TURUSSA 1859.

Denna nya aritmetik torde såsom skolbok hafva sin förnämligaste förtjenst deri, att den innehåller ett större antal räkningsexempel, hvilka Borenius eljest förträffliga aritmetik saknar.

Förf. har bildat ett antal nya termer. Vi skulle tro skäl finnas att bibehålla redan häfdvunna termer, äfven om den ena eller andra skulle

befinnas sakna rätt god grund. Ty företager sig hvarje ny läroboksförfattare att skapa nya termer efter sin insigt, måste detta medföra en för undervisningen högst menlig villervalla.

Boken är enligt företalet ämnad till lärobok i söndagsskolorna. Definitioner och förklaringar äro särdeles noggranna, vittnande om Förf:s stränga konsekvens och omsorg om uttryckets korrekthet. Huru nödvändig denna noggrannhet varit, kan slutas deraf, att en fullständig aritmetik här är sammanträngd på fyra tryckta ark. Men denna nödtvungna korrtthet gör också boken i hög grad svårläst.

10

PYHÄN RAAMATUN HISTORIA. TURUSSA 1859.

Man har här Hübners Bibl. historia, omarbetad af Åkerblom, öfversatt af E. O. Stenberg – boken i katechesformat.

Det är väl icke något för denna historia särskildt utmärkande, ehuru dess slutkapitel lifligt om förhållandet påminner, att kyrkans lära angående Gamla Testamentet inledt den i en snara, ur hvilken den synes icke kunna befria sig. När nemligen den Mosaiska läran göres till en specifikt gudomlig uppenbarelse, blir det alltid oförklarligt, hvarföre ännu en ny uppenbarelse varit nödvändig. Kyrkohistorien lærer nogsam, att det isynnerhet varit gamla testamentet, som gifvit de mest utsälvande sekterister stöd för deras läror. Den åtskilnad, teologerna göra mellan dess profetiska och historiska skrifter, hjälper uppenbarligen föga häremot; ty äfven de profetiska innehålla brandämnen nog. När man åter vill befria sig från dem genom förklaringen, att judendomen varit blott en förberedelse till kristendomen, som icke förmår eller förmått skänka sina bekännare evig salighet, måste det blifva oförklaradt, hvarföre Gud ålagt ett slägte att genom årtusenden bekänna en förvänd lära, medan ett annat bättre upplyst skördar frukten af denna villfarelse. Det tillåtes icke de arma Judarne att hafva varit saliga af sin tro; deras enda titel till miskund är, att de hoppats på en Messias – för Parisarne och Helsingforsboarne t. ex. och för de kristliga armeerna i Italien: »totisesti hurskaat heistä panivat kuitenkin autuutensa toivon erinomattain uskoon siitä luvatusta Messiaksesta eli Wapahtajasta.» Det är allt en fortsättning af den kristendom, som förföljt Judarne, men ifrat för deras religiösa skrifers gudomlighet och på denna räkning fördömt, ja slaktat medkristna, hvilka icke lika strängt vidhållit de i dessa skrifter framställda läror.

40 Vi befara, att öfversättningen skall befinnas något vanvårdad.

På den af Lillja & C:o utgifna nya kartan öfver Finland hafva vi nöjet fästa uppmärksamheten genom en benäget meddelad anmälan.

J. V. S.

19 UTLÄNSK LITTERATUR.

50 *Litteraturblad n:o 5, maj 1859*

Under det så mycket skrives och läses, är litteraturen fortfarande fattig på skrifter, hvilka skulle tilldragit sig en allmännare uppmärksamhet ens i de länder, hvilkas nationallitteratur skriften tillhör. Vi meddela här en korrt notis om ett och annat af det mera utmärkta.